

A Miskolci Apostoli Exarchátus története

Az első világháború előtt Magyarország területén az ország lakosságának csaknem tíz százalékát kitevő görögkatolikusság (9,7%) több egyházmegyéhez is tartozott (Eperjesi, Fogarasi, Hajdúdorogi, Körösi, Munkácsi, Nagyváradi Egyházmegye). Trianon után a görögkatolikusság aránya csupán 2,2% lett. Az egyházmegyék közül az új határokon belül csak a Hajdúdorogi Egyházmegye maradt meg érintetlenül. Az Eperjesi Egyházmegye 20 parókiája maradt hazánk területén: Borsodban – Abod, Irota, Múcsony, Rakaca és Viszló; Abaújban – Abaújszántó, Abaújszolnok, Barakony, Baskó, Boldogkőváralja, Csobád, Felsővadász, Filkeháza, Gadna, Garadna, Homrogd, Kány, Mogyoróska és Szárazkék; Zemplénben – Mikóháza. Ezen parókiák kormányzására Vaskovics Antal múcsonyi esperes parókus kapott megbízást. A Munkácsi Egyházmegyéből csupán egy parókia, Rudabányácska, valamint két jelentősebb filia (leányegyház): Beregdaróc és Kölcse maradt Magyarországon, melyek kapcsolatban maradtak az egyházmegyei központtal.

Habár a húsz egyházközség a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez csatolást látta volna megfelelő megoldásnak, s ezt kérvényezték is, a Szentszék e parókiák különállása mellett döntött. XI. Pius pápa (1922-1939) felhatalmazása alapján Francesco Marmaggi prágai nuncius 1924. június 4-én kelt alapító iratával az Eperjesi és Munkácsi Egyházmegye Magyarországon maradt parókiáit kivette a két egyházmegye joghatósága alól, s számukra önálló egyházkormányzati szervezetet, apostoli exarchátust állított fel.

Az exarchátus (adminisztratúra, kormányzóság) egy egyházmegyénel szerényebb létszámú részegyházat jelent, élén az exarchával (kormányzóval), aki többnyire – de nem kötelezően – felszentelt püspök, hatalmát pedig az őt kinevező hatóság nevében gyakorolja. Az exarcha a megyéspüspökkel megegyező jogokkal és köteleességekkel rendelkezik. A Miskolci Apostoli Exarchátus neve jelzi, hogy az Apostoli Szentszék hozta létre, az Apostoli Szentszéknek közvetlenül alárendelt részegyház, exarchája hatalmát a pápa nevében gyakorolja.

Papp Antal érsek

A felállított apostoli exarchátus élére a Szentszék Papp Antal küzikei címzetes érseket nevezte ki.

Papp Antal (Nagykálló, 1867. november 17. – Miskolc, 1945. december 24.) 1912-

ben lett munkácsi püspök. Miután Kárpátalja Csehszlovákia része lett, a püspök nem volt hajlandó letenni a csehszlovák állam iránti hűséget bizonyító fogadalmat. Nehéz helyzetében lemondott a püspöki székről, XI. Pius pápa 1924. július 14-én küzikei címzetes érsekké – X. Pius pápa 1912. április 29-én, a küzikei vértanúk ünnepén nevezte ki püspökké – és az újonnan felállított exarchátus exarchájává nevezte ki. Ezután még egy évig az ungvári püspöki palotában lakott, mert Miskolcon, melyet székhelyéül szemelt ki, nem tudott megfelelő lakást szerezni. 1925. szeptember 11-én a csehszlovák hatóságok az országból kiutasították. Előbb Budapesten tartózkodott, majd október 27-én Miskolcra érkezve átvette az exarchátus kormányzását. Maga Miskolc városa nem tartozott az exarchátus területéhez, de a közlekedést tekintve ez volt a legalkalmasabb hely. A Hunyadi u. 3. szám alatti ház megvásárlásával megoldódott a hivatal és a lakás kérdése. A székhely így bekerült Róma jóváhagyásával az elnevezésbe: Miskolci Apostoli Exarchátus. Munkácsi püspökként Papp Antal a tapolcai apát címet is viselte, valamint megillette az apátsági birtok jövedelme. A tapolcai apátság haszonélvezete – mint királyilag kinevezett tapolcai apátot – exarchaként is megillette, ez jelentette hivatalának és személyének a jövedelmét. Papp Antal érsek Miskolc város megbecsült tekintélyes polgára volt. Törvényhatósága örökös tagjává választotta, püspökségének 25. évfordulójára megkapta a királyi titkos tanácsos címet, 1940-ben felsőházi tag lett. Főpapi liturgiáit a Búza téri templomban tartotta.

Az exarchátus fejlődése

Az első feladat az egyházkormányzat kiépítése volt: konzultori testület, szentszéki bíróság, bizottságok, nyugdíjalap. Öt új parókia létesült: az eperjesi részen Szuhakálló (1926), Selyeb (1928), Szikszó (1928), Ózd (1945), s a munkácsi részen Beregdaróc (1932.)

Az 1938. évi (első) bécsi döntés nyomán a kassai esperesi kerület hat parókiája (Ájfalucska, Bölzse, Izdoba, Kassa, Szeszta és Tornahorváti), majd 1939-ben Kárpátalja elfoglalása után a cirókavölgyi esperesi kerület öt parókiája (Cirókaófalú, Nagypolány, Takcsány, Zemplénoroszi, Zuella) Magyarországhoz került. Ezeket az eperjesi egyházmegye parókiáit a Szentszék az exarchátushoz csatolta, ugyanakkor Beregdarócot és Rudabányácskát visszahelyezte a munkácsi püspökség joghatósága alá. Az exarchátushoz ekkor 34 elemi népiskola tartozott. A második világháború után e két parókia a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez került, a 11 parókia pedig vissza az Eperjesi Egyházmegyéhez.

Papp Antal halála után a konzultori testület az érsek általános helynökét, dr. Szántay-Szémán István pápai prelátust választotta meg konzultori helynökké, aki ebben a minőségben csaknem egy évig kormányozta az exarchátust.

Pápai kinevezés alapján a következő apostoli kormányzó (exarcha) dr. Dudás Miklós hajdúdorogi megyéspüspök, 1946. október 14. – 1972. július 15.

A megyéspüspök halála után a konzultori testület dr. Timkó Imrét választotta kormányzó helynökké. Ugyanőt, mint hajdúdorogi megyéspüspököt VI. Pál pápa nevezte ki apostoli kormányzóvá (exarchává): 1975. január 7. – 1988. március 30.

A megyéspüspök dr. Keresztes Szilárd segédpüspököt 1975. március 15-én apostoli kormányzói általános helynökké nevezte ki. Dr. Timkó Imre halála után ő lett a konzultori testület választása alapján a konzultori helynök, majd pápai kinevezéssel mint hajdúdorogi megyéspüspök a következő apostoli kormányzó (exarcha): 1988. június 30. – 2007. november 10. Apostoli adminisztrátorként vezette még az exarchátust utódja kinevezéséig.

A főpásztorok újabb egyházközségek alapításával fejlesztették az exarchátust: Pere (1955), Rakacaszend (1957), Edelény (1959), Sajószentpéter (1972), Encs (1983) és Kazincbarcika (1995).

Kocsis Fülöp ugyancsak mint hajdúdorogi püspök lett apostoli kormányzó: 2008. május 2. – 2011. március 5.

A mai helyzet

A Szentatya, XVI. Benedek pápa dr. Orosz Atanáz dámóci szerzetest, a Központi Papnevelő Intézet propedeutikus előjáróját 2011. március 5-én a Miskolci Apostoli Exarchátus püspök exarchájává nevezte ki, a Márvány tenger közelében lévő Panium (Panidosz) címzetes püspöki székét adományozva számára, egyben nevezett Exarchátus területét a politikai közigazgatási határoknak megfelelően módosította, amely így most megegyezik Borsod-Abaúj-Zemplén megyével és a Hajdúdorogi Egyházmegye területét csökkentve 59 parókia tartozik hozzá.

Papp Antal első érsek exarcha után most van újra önálló püspöke az exarchátusnak. A kinevezett püspök szentelése május 21-én, szombaton de. 10 órától lesz Miskolcon a Búza téri görögkatolikus templomban. A szentelést Cyril Vasil' érsek, a Keleti Kongregáció titkára, Ján Babjak eperjesi érsek-metropolita és Kocsis Fülöp hajdúdorogi püspök végzi a többi jelenlévő püspökkel együtt.

A Miskolci Apostoli Exarchátus parókiái: Abaújszántó, Abod, Alsóregmec,

Baktakék, Baskó, Bekecs, Berzék, Bodrogkeresztúr, Bodrogolaszi, Boldogkőváralja, Csobád, Dámóc, Edelény, Encs, Felsővadász, Felsőzsolca, Filkeháza, Gadna, Garadna, Hejőkeresztúr, Homrogd, Irota, Kány, Kazincbarcika, Kenézlő, Komlóska, Mezőzombor, Mikóháza, Miskolc-Avas, Miskolc-Belváros, Miskolc-Diósgyőr, Miskolc-Görömböly, Miskolc-Szirma, Mogyoróska, Múcsony, Ózd, Pácin, Pere, Rakaca, Rakacaszend, Rudabányácska, Sajópálfala, Sajópetri, Sajószentpéter, Sajóvámos, Sárospatak, Sárospatak-Végardó, Sátoraljaújhely, Selyeb, Szerencs, Szikszó, Szuhakálló, Tiszaújváros, Tokaj, Tolcsva, Tornabarakony, Vajdácska, Viszló, Zemplénagárd.

Szervezőlelkészségek: Arnót, Eger, Emőd, Szirmabesenyő.

Oktatási intézmények:

Szent Miklós Óvoda, Bölcsőde és Családi Napközi

(Miskolc, Bocskai u. 7.; Szentpéteri k. 72-76.; Felsőzsolca, Deák F. u. 1.)

Miskolci Görögkatolikus Általános Iskola

(Miskolc Soltész Nagy Kálmán u. 27.)

Görögkatolikus Óvoda és Általános Iskola

(Rakacaszend, Rózsadomb u. 17.)

Görögkatolikus Egyetemi és Főiskolai Kollégium

(Miskolc, Görömbölyi u. 23-24.)

A Miskolci Apostoli Exarchátus régi és új határai:

